

OSIJEK – KOLIJEVKA HRVATSKOG SPORTA

Pisani tragovi o organiziranim sportskim aktivnostima u Osijeku najdublje u povijest sežu kada je riječ o streljaštvu. S pravom se Osječani ponose da je njihov grad „kolijevka hrvatskog sporta“, budući da je baš u Osijeku 1784. utemeljena prva streljačka, ali i hrvatska sportska udruga uopće, pa se grad na Dravi smatra začetnikom organiziranog sporta na tlu Hrvatske. Prva streljana u Osijeku izgrađena je još 1805. g. u Gradskom vrtu, a treninzi i natjecanja danas se odvijaju na Streljani Pampas, izgrađenoj za potrebe Europskog streljačkog prvenstva 1985., a obnovljenoj uoči europskih prvenstava 2009. i 2013., pružajući mogućnost bavljenja vrhunskim streljaštvom. A takve je dosege ovaj sport bilježio u 80-im i 90-im godinama 20. stoljeća kada je Jasna Šekarić (GSD „Osijek 1784“) u disciplinama zračni i sportski pištolj, uz brojne svjetske i europske kolajne, donijela iz Seula (1988.) u Osijek i dvije olimpijske (zlatno i bronca), čime je, ujedno, postala i prva Osječanka s nazivom olimpijske pobjednice. Također, najviše nastupa na olimpijskim igrama (Barcelona 1992., Atlanta 1996., Atena '04.) među osječkim sportaši(ca)ma zabilježila je strijelkinja Mirela Skoko Čelić.

Uz streljaštvo, gimnastika u Osijeku ima najbogatiju organiziranu tradiciju. Još 19. kolovoza 1865. osnovano je Prvo gombalačko društvo, koje se smatra tek trećom sportskom udrugom u Hrvatskoj, nakon streljačkih u Osijeku i Zagrebu. Nakon zamiranja njezina rada, ulogu promicatelja gimnastičkih aktivnosti do Drugog svjetskog rata imalo je Osječko društvo za tjelovježbu „Hrvatski sokol“, osnovano 1896. g., a koje je imalo presudan značaj u profiliranju tjelovježbenih aktivnosti i njihovoj popularizaciji među građanima Osijeka. Današnje Gimnastičko društvo Osijek-Žito djeluje u modernom kompleksu „Sokol centra“, odnosno proširenom i adaptiranom Sokolskom domu, znamenitom „hramu gimnastike“ izgrađenom 1929., te je u drugoj dekadi 21. stoljeća, uz suvremeni gimnastički centar na Zelenom polju (GK Inova-gim), gimnastika dobila još snažniji zamah. Robert Seligman i Tomislav Marković (Osijek-Žito) u samom su vrhu najkvalitetnijih županijskih sportaša već godinama, a kao najveći gimnastički uspjeh kotira srebrna medalja Roberta Seligmmana na konju s hvataljkama s Europskog prvenstva u Glasgowu (2018.). Seligman je ukupno u karijeri osvojio 32 seniorske medalje na najvećim međunarodnim natjecanjima, od čega 27 na turnirima Svjetskog kupa (četiri zlatne), te jednu zlatnu (Univerzijada 2005.), dvije srebrne (Mediterranske igre 2013. i 2018.) i brončanu medalju (Europsko prvenstvo 2008.). U ukupnom poretku Svjetskog kupa prvo mjesto osvojio je 2014., a pet puta je bio finalist svjetskog prvenstva. Tomislav Marković je ukupno u karijeri osvojio 16 seniorskih medalja na natjecanjima Svjetskog kupa, od čega sedam zlatnih, a ukupni pobjednik Svjetskog kupa bio je 2014. i 2015. godine.

Još jedan bazični sport svoje blistave trenutke imao je 20. stoljeću, a riječ je o atletici i Atletskom klubu Slavonija (s današnjim sufiksom Žito), poglavito njezinom ženskom dijelu, čija se ekipa okitila s ukupno deset titula prvakinja Jugoslavije i osam osvajačica Kupa bivše države. Šezdesetih i ranih 70-ih predvodnici prvog vala osječke atletike bili su Zdenka Kolenc, Petar Barišić, Ljiljana Petnjarić i Jelica Pavličić, da bi u 80-im godinama eksplozija nadarenosti i kvalitetnog rada nastupila s generacijom predvođenom olimpijkom

Slobodankom Čolović (4. mjesto na 800 m - Seul, 1988.) a ženska je ekipa kluba na natjecanjima Kupa europskih prvakinja osvajala izvrsno drugo (1985.) i treće (1986.) mjesto. U novije vrijeme renesansa kluba nastupila je pojavom skakača s motkom Ivana Horvata koji je upisao dva nastupa na Olimpijskim igrama (London 2012., Rio de Janeiro 2016.), a prethodno je postao svjetski juniorski viceprvak (Barcelona, 2012). Kao državni rekorder, višestruki je balkanski prvak te sudionik tri svjetska i četiriju europskih prvenstava.

Još u 19. stoljeću Osječani su se bavili plivanjem (od 1870.), biciklizmom (od 1886.), klizanjem (od 1886.), planinarstvom (od 1895.), te sportom koji je sustavno bilježio najveći razvoj, a riječ je o veslanju (od 1892). Nakon nicanja nekolicine klubova, vremenom su preostala dva, gornjogradski Neptun (kasnije Borac) i donjogradski Drava, koji su se 1967. spojili u Osijek, a natjecateljsku snagu ovaj uzoran kolektiv ispoljio je pod nazivom Iktus (od 1972.), niz godina najuspješniji veslački klub u Hrvatskoj. Iktus je osječkom sportu dao četiri olimpijca (Darko Zibar, Ninoslav Saraga, Ivan Jukić i David Šain) te najbolju hrvatsku veslačicu 20. stoljeća (Mirna Rajle Brođanac). Najuspješniji veslač u povijesti Iktusa je David Šain. On je kao dio reprezentativnog četverca na pariće osvojio srebrnu medalju na Olimpijskim igrama u Londonu 2012. te dvije zlatne (2010., 2013.) i jednu brončanu medalju (2011.) na svjetskim prvenstvima u istoj disciplini. Ima i srebro iz 2010. Naslov ukupnog pobjednika Svjetskog kupa Šainova je posada osvajala 2010., 2012. i 2013. Prethodno je u istoj disciplini na SP-u za mlađe seniore osvojio zlatnu medalju 2009. i 2010, a na SP za juniore 2006. srebrnu medalju. Mirna Rajle Brođanac osvajačica je brojnih državnih odličja, a na međunarodnoj sceni među najvećim dosezima u lakom samcu prednjače zlatna medalja na Mediteranskim igrama 2005. i Svjetskom kupu 2003. u Luzernu, te srebrna na Svjetskom prvenstvu 2003. Inače, Veslački klub Iktus u razdoblju 2005. - 2010. šest je puta proglašavan službeno najboljim veslačkim klubom u Hrvatskoj.

Između dva svjetska rata u gradu na Dravi pojavljuju se tenis (1919.), *hazena*/veliki rukomet (1920.), sportski ribolov (1920.), *teška* atletika (1921.), stolni tenis (1922.), boks (1924.), konjički sport (1924.), zrakoplovstvo (1926.), motociklizam (1927.), kuglanje (1933.), te svakako najpopularniji sport ovih prostora, nogomet, koji najkvalitetnijeg predstavnika ima u Slaviji (1916.), a od brojnih udruga preživjeli klubovi iz tog vremena su Olimpija (1923.), Grafičar (1926.) i Elektra (1930.).

Nositelj kvalitete osječčkog nogometa u drugoj polovici 20. stoljeća nastao je 1947. pod imenom Proleter da bi (nakon razdoblja 1962. - 1967. pod nazivom Slavonija) od 1967. ponio ime grada kojeg do danas nosi, Nogometni klub Osijek. Osamdesete su godine izbacile najslavnije ime osječčkog i hrvatskog nogometa u liku Davora Šukera (najbolji strijelac SP-a u Francuskoj, 1998.), a 1999. u Gradski je vrt „sletjelo“ i „Rabuzinovo sunce“, točnije prvi (i dosad jedini) državni trofej, namijenjen osvajaču Kupa. Nogometaši Osijeka šest su puta bili trećeplasirana momčad državnog prvenstva, a najveći međunarodni uspjeh zabilježili su plasmanom u 3. kolo Kupa UEFA 2000. godine. Osim toga, NK Osijek je kroz povijest u još 12 sezona nastupao u raznim europskim natjecanjima. Iako je korijene u Osijeku pustio tek 1990., ženski nogomet ostvario je od tada teško dohvatljivu nisku uspjeha, jer je u gotovo tri desetljeća Ženski nogometni klub Osijek čak 22 puta osvajao naslov prvaka, uz 19 titula pobjednica Kupa Hrvatske.

U kontekstu klupskih dostignuća, najviše mjesto u osječkoj sportskoj antologiji zauzimaju dva uzastopna naslova pobjednica Kupa kupova Europe rukometašica Osijeka (1982., 1983.). Predvodnica ove neponovljive generacije osječkih „lavica“ bila je jedna od najvećih hrvatskih sportašica svih vremena Katica Ileš, inače, osvajačica svjetskog zlata 1973. i prvog osječkog olimpijskog odličja (srebro - OI Moskva, 1980). Muški rukomet, odnosno RK Osijek, može se pohvaliti nazivima viceprvaka Kupa (2005.), odnosno Prvenstva Hrvatske (2007.), a treba istaknuti i da je Osijek ugostio jednu od skupina Svjetskog prvenstva 2009. kada je puštena u funkciju i nova, višenamjenska dvorana Gradski vrt. Na istom mjestu igrala se i skupina Europskog prvenstva u rukometu za žene (2014.).

Prvaci bivše države bili su 1988. i kuglači Kandita, a u to je vrijeme Miroslav Liović osvajao svjetska i europska odličja, udarajući temelje brojnim kasnijim uspjesima osječkog kuglanja koje je, od osamostaljenja Hrvatske, postalo najuspješniji osječki sport, ponajviše zahvaljujući Branislavu Bogdanoviću, Mariju Mušaniću i Matku Bulki. Bogdanović i Mušanić osvajali su na svjetskim prvenstvima 2000. i 2002. godine (u Osijeku) srebra u pojedinačnoj konkurenciji, a brončana odličja u paru u oba navrata. Marija Mađarević pridodala je 2002. ekipnu broncu, a Matko Bulka 2004. zlato u paru i 2010. u mix tandemu te broncu 2012. u mix tandemu. Mušanić je osvojio Svjetski kup 2009. te zlato (2012.) i broncu (2010.) na SP-u u mix tandemu. Momčadske titule u Hrvatskoj osvajali su KK Osijek (3) i KK Kandit (2). Pored seniorskih, brojne su medalje osvajali juniori na svjetskim prvenstvima, sa kojih pet zlatnih medalja ima Zoran Prodanović. Naziv najbolje momčadi na klupskom Svjetskom pokalu Kandit je osvojio 2002., dok je Osijek godinu ranije bio brončani. Osijek u svojoj kolekciji ima jedno zlato (2002.) i tri srebra (2003., 2006., 2009.) s natjecanja za Europski pokal, te po jedno zlato (2011.) i broncu s NBC pokala (2005.). U Ligi prvaka Kandit ima jedno prvo (2004.) te dva treća mjesta (2002., 2003.), a Osijek drugo (2007.) i treće mjesto (2005.).

Odbojka i košarka svoj ozbiljniji razvoj započinju početkom 60-ih, a u analima ovih sportova najznačajnija postignuća smatraju se naziv viceprvaka odbojkaša Željezničara (1972.) u bivšoj državi i naslov pobjednika Kupa Hrvatske odbojkaša Murse (2011.) u samostalnoj Hrvatskoj, uz još niz zapaženih plasmana odbojkaša Željezničara (dva treća mjesta 1993. i 1994.), Metalac OLT-a (treća mjesta 1995. i 1996.) i Murse (drugo mjesto 2013. i dva treća mjesta 2015. i 2018.). U ženskoj konkurenciji, naslijedivši odbojkašice Željezničara, niz godina u vrhu hrvatske odbojke bio je ŽOK Pivovara Osijek (najveći uspjesi drugo mjesto u Kupu 2007. i prvenstvu 2008. i nastup u Kupu CEV-a, Challenge Cupu i Interligi 2008./09.)

Zamašnjak osječke košarke smješta se na početak 80-ih godina 20. stoljeća kada muški KK Osijek ostvaruje plasman u Drugu saveznu ligu (1982.), a ženski KK Mursa u Prvu saveznu ligu bivše države (1983.). Do kraja desetljeća izniman interes osječke publike vezuje se uz nastupe košarkaša Slavonske banke u Prvoj B saveznoj ligi, a nakon Domovinskog rata najveći su dosadašnji uspjesi polufinale Prvenstva Hrvatske košarkaša Olimpije Slavonina (1996.) i četvrto mjesto košarkašica Murse (1995.), uz nastupe u Kupu Radivoja Koraća (košarkaši u tri navrata) i Kupu Liliane Ronchetti.

Stolnoteniski predvodnik niz je desetljeća nekadašnji Metalac, a današnji STK Vodovod Osijek s muškom i ženskom sekcijom, čija je momčad u najuspješnijim sezonama 1992./93. i 1993./94. u državnom prvenstvu zauzimala drugo i treće mjesto.

Tenis se u Osijeku neprekidno igra već cijelo jedno stoljeće, a Teniski klub Osijek sa terenima u Perivoju kralja Tomislava iznjedrio je niz poznatih imena domaćeg tenisa, od kojih prednjači aktualna najbolja sportašica Osijeka Donna Vekić, osvajačica dva i šesterostruka finalistica različitih WTA turnira. Momčad TK Osijek nastupajući u Prvoj hrvatskoj ligi ima tri naslova državnog prvaka (2013., 2015., 2016.).

Bogatom tradicijom upotpunjenom zapaženim rezultatima može se pohvaliti Dizački klub Slavonija (osnovan 1961.), koji je u razdoblju 1963. -'69. osvajao sedam naslova državnih prvaka, uz četiri titule pobjednika Kupa Jugoslavije. U neovisnoj Hrvatskoj nove generacije su 1995., 1996., 1999., 2001., 2011. i 2015. osvajale naslove klupskog prvaka Hrvatske.

Iako se počeci šaha spominju već 1913. godine, veliki natjecateljski uspjesi vezuju se tek uz šahiste Murse koji su, poslije Domovinskog rata, svojim rezultatima nakratko preselili primat hrvatskog šaha u Osijek, igrajući i u Kupu europskih prvaka (1995., 1996.).

U drugoj polovici 20. stoljeća predvodnik borilačkih sportova na tlu Osijeka bio je Boksački klub Mladost/Slavonija, kojeg su tijekom vremena naslijedili karate, a potom i taekwondo, dok je judo zadržao kontinuitet djelovanja od 1964. Današnji predvodnici kvalitete ovih sportova su Boksački klub Osijek (s brončanim na EP-u do 22 godine Lukom Pratljačićem 2019.), Karate klub Esseker, Judo klub Mladost i Taekwondo klub Osijek.

Osječani se danas još organizirano bave aikidom, akrobatskim rock'n'rollom, američkim nogometom, automobilizmom, badmintonom, biciklizmom, biljarom, boćanjem, body buildingom, futsalom (malim nogometom), hrvanjem, ju-jitsuom, kickboxingom, konjičkim sportom, mačevanjem, motociklizmom, motonautikom, navijačkim i akrobatskim plesom, nogotenisom, planinarstvom, ronilaštvom, sambom, savateom, skijanjem, sportskim plesom, sportskim ribolovom, sportskim penjanjem, tajlandskim boksom, triatlonom, vaterpolom i zrakoplovstvom. Dakako, u sagledavanju sportsko-rekreacijskih konstanti grada na Dravi, neizbježne su organizirane aktivnosti radnika-sportaša (od 1952.), odnosno učenika osnovnih i srednjih škola (od 1962.), te studenata Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera (od 1978.), kao i osoba s invaliditetom (od 1953.) i gluhih sportaša (od 1955.).

Krovna sportska udruga na području grada Osijeka danas je Zajednica športskih udruga grada Osijeka, kao pravni sljednik Saveza organizacija za fizičku kulturu Općine Osijek (kratica: SOFK-a), utemeljenog 14. rujna 1961. g. Prethodno je u razdoblju sveopće centralizacije nakon Drugog svjetskog rata, prvi oblik lokalnog sportskog udruženja bio je Fiskulturni odbor za grad Osijek, utemeljen 1. lipnja 1945. g., s predsjedništvom i referentima po sekcijama, a nedugo zatim i Okružni fiskulturni odbor, u čijem su se sastavu našli brojni odbori za pojedine sportske grane. Okružni tijekom 1947. prerasta u Kotarski fiskulturni odbor, a 1952. novim restrukturiranjem osniva se Savez sportova grada Osijeka. Osnivačkom Skupštinom, s radom je 1961. g. započeo Savez organizacija za fizičku kulturu općine Osijek, što se smatra prvom krovnom organizacijom osječkog sporta na novim osnovama. Tada su bile udružene 194 sportske organizacije, a osnovni ciljevi bili su masovni oblici tjelesnog odgoja, radničko-

sportska djelatnost, tjelesni odgoj na selu, kao i kvalitetni sport i stručni rad. Izbacivanjem riječi „organizacija“ na državnoj i republičkim razinama, i Savez fizičke kulture (SFK) općine Osijek od 1968. g. pod tim je imenom, a 1975. g. dobiva svoju usporednu organizaciju, Samoupravnu interesnu zajednicu (SIZ) fizičke kulture, s nešto drukčijim zadacima djelovanja, poglavito skupljanja sredstava iz proračuna (radnih i drugih organizacija, na osnovi određenih postotaka). Nakon demokratskih promjena, od 1991. g. zaživio je Savez športova Općine Osijek, a preustrojem lokalne samouprave i dobivanjem statusa grada, od 1995. g. u nazivu Saveza ispuštena je „općina“. Konačno, Zajednica športskih udruga grada Osijeka utemeljena je 22. prosinca 1997. kao pravna sljednica Saveza športova Osijek, a upisana u Registar udruga RH 28. siječnja 1998.

Najveći i najpoznatiji sportski objekti u Osijeku su sportske dvorane Gradski vrt, Zrinjevac i Jug te Stadion Gradski vrt, Sokol centar. Najstariji među njima je ovaj potonji, sa Sokolskim domom, izgrađenim u neoklasicističkom stilu, a puštenim u funkciju 8. lipnja 1929. g. Zamišljen isprva kao monumentalna sportska dvorana, zbog manjka sredstava realiziran je samo kroz prvu fazu projekta, a jednokatnica s visokom mansardom vremenom je postala jedno od kulturnih mjesta grada Osijeka, kako u sportskom, tako i arhitektonskom smislu. „Konačan“ izgled ovaj kompleks dobio je 2018. g. obnavljanjem i proširenjem, prije svega novom dvoranom u dvorištu Sokolskog doma, čime je Osijek dobio jednu od najmodernijih gimnastičkih dvorana u ovom dijelu Europe obogaćenu dodatnim multifunkcionalnim sadržajima i prostorima. najveći sportski objekt u Slavoniji je Stadion Gradski vrt, kapaciteta 18.856 mjesta. Igralište na ovoj lokaciji od 1958. g. dom je najboljeg osječkog nogometnog kluba, NK Osijeka, a od 1977. g. dotad skromne tribine prepustile su svoje mjesto mnogo komfornijem, betonskom zdanju, koje je 1980. g. dobilo i veliku zapadnu tribinu, a vremenom i brojne druge infrastrukturne ekstenzije. U blizini stadiona nalazi se i Nastavno-sportska dvorana Gradski vrt. Suvremen objekt, koji je nakon službenog otvaranja rukometnom utakmicom Hrvatska - Rusija, 28. prosinca 2008. g., ubrzo ugostio i najbolje svjetske rukometaše na Svjetskom prvenstvu siječnja 2009., primio je pod svoje okrilje desetak klubova i sportskih udruga, a neizostavno je i mjesto za održavanje spektakularnih kulturnih i estradnih priredbi. Kapacitet velike dvorane je 3.538 mjesta, dok manja, košarkaško-odbojkaška dvorana na višoj etaži ukupno ima 1.448 mjesta. U dvije manje dvorane u prizemlju, kao i u atleški tunel na drugoj etaži može se postaviti 200-tinjak pomičnih sjedalica. Kultno mjesto osječkog dvoranskog sporta do otvaranja Gradskog vrta bila je Sportska dvorana Zrinjevac. Službeno puštena u optjecaj prosinca 1973. g. bila je svjedokom brojnih uzbudljivih i povijesnih utakmica, kada se znalo „natiskati“ i do 2.800 gledatelja, ali i nekima od najvećih uspjeha u povijesti osječkog sporta, poput dvostruke krune osvajačica Kupa pobjednika kupova Europe, rukometašica Osijeka.

O navedenim, kao i o još osam objekata u većinskom vlasništvu Grada Osijek skrbe današnji „Športski objekti“ d.o.o., utemeljeni kao Uprava sportskih objekata rješenjem nekadašnjeg Saveza za fizičku kulturu općine Osijek, od 1964. godine. Prvi direktor bio je Franjo Vidaković, ponajbolji odbojkaški sudac Hrvatske u povijesti i istaknuti sportski djelatnik, a prva je transformacija tog poduzeća stigla prvog dana 1971., djelujući sve do kraja prosinca 1975. pod imenom „Sportski objekti“. Daljnje strukturalne preobrazbe kroz povijest donosile su nazive „Sportsko-rekreacioni objekti“ od 1976. do 1982. godine kad je osnovana Radna

organizacija „Sportski objekti“ i trajala sve do ratne 1991. g. Kao istoimeno javno poduzeće djelovalo je do 30. rujna 2000., kad je preraslo u današnje „Športske objekte“ d.o.o

Osijek, 2019.